

מיתה. ואלו הן, זריקה הדם על המזבח וכן הזאות שבהיכל
ובקודש הקדשים, והקמרו של אימורים ומנחות על המזבח, וניסוף
המים על המזבח בחג הסוכות, וניסוף תיין שהיו מנסכים על המזבח
כל השנה. ולוי הוסיף ואמר, אף תרומת הדין אם עשאה זר חייב
מיתה. וכן תני לוי בפתחתיה – וכן שנה לוי בברייתא שלו אף
תרומת הדין.
מבשרת הגמרא: מאי טעמא דרב שרק ארבע עבודות הללו אם זר
עשאו חייב מיתה. דכתיב (במדבר יח א, ז) ויאמר ה' אל אהרן וגו',
ואתה ובניך אתה ושבתיך את השמרו את פתחתכם לכל דבר המזבח ולמבית
לפרכת ועבדתם, עבדת פתחת אתם את פתחתכם, והיו הקרב וימת',
ודורשים מהפסוק שני מיעוטים, א. 'עבודת פתחת' ולא עבודת
סילוק – דווקא עבודה בנתינה על המזבח והיינו ארבע העבודות
שהזכרו לעיל, אך לא עבודה של סילוק והסרה מהמזבח, כגון
תרומת הדין. ב. 'ועבדתם' דווקא עבודה תמה – שלימה, והיינו
עבודה שמסיימת ומשלימה את הענין, והם ארבע העבודות
האמורות, ולא עבודה שיש אחריה עבודה נוספת, כגון חשיטה,
וקבלת הדם והולכתו, שעדיין יש אחריהם עבודת זריקה על
המזבח.
הגמרא מבארת את שיטת לוי: ולוי המוסיף גם תרומת הדין, אף
שאנינו 'עבודת מתנה', סובר, רבי רחמנא – ריבתה התורה אף
עבודת סילוק שהיא תמה, בכך שכתבה 'לכל דבר המזבח'.
הגמרא מבארת מה דרש רב מהפסוק שדרש לוי: ורב סבר, שהוא
– הכתוב 'לכל דבר המזבח' לאתויי שבע הזאות שכתב – בא
לרבות שבע הזאות של דם חטאות הפנימיות, שהיו ממים בתוך
ההיכל על הפרוכת, וכן שבע הזאות שכתב, שהיה מביא לוג
שמן ומים ממנו בהיכל, וצריך לרבותם מתיבת 'לכל' שלא נאמר
שאינם נחשבים 'דבר המזבח' כיון שאין ההזאה על המזבח ואם כן
אין זר חייב עליהם.
מבארת הגמרא: ולוי נפקא ליה שזר שעבד עבודות אלו חייב מיתה
מ'דבר' ו'כל דבר' – שהיה די לכתוב 'תשמרו את כהונתכם' ו'דבר'
בא לרבות תרומת הדין, ותיבת 'לכל' באה לרבות הזאות
הפנימיות ושל מצורע. מסיימת הגמרא: ורב, 'דבר' ו'כל דבר' לא
דריש.
נמצא שלדעת לוי אף שבסוף הפסוק הוזכרה עבודת מתנה מכל
מקום מ'לכל דבר המזבח' שהוזכר בתחילת הפסוק מרבים אף
עבודת סילוק. מקשה הגמרא: ואימא 'לכל דבר המזבח' הוא כלל –
שלשון זו כוללת את כל העבודות, 'עבודת פתחת' הוא פרט
שמשמע רק עבודת מתנה, ואם כן יש לדרוש פסוק זה בכלל ופרט
[שוו אחת מהמידות שהתורה נדרשת בהם], ואין בכלל אלא מה
שכתב, ואפילו דבר הדומה לפרט אינו מתרבה, ואף כאן נלמד
עבודת פתחת, אין – חייב זר עליה, עבודת סילוק, לא. מתרצת
הגמרא: אמר קרא

לרבות את השחקים – בגדים ישנים אך אינם קרועים, שכשרים
לכל עבודה.
אגב שהביאה הגמרא את דעת רבי דוסא שסובר שלומדים
מ'ילבש' שבגדי כהן גדול כשרין לכהן הדיוט, מביאה הגמרא
שרבי דוסא לשיטתו במחלוקת אחרת, כפי שהיא שנויה
בברייתא. בגמר עבודת יום הכיפורים נאמר (ויקרא טז כב) 'ופשט את
בגדי הקדש אשר לבש בבאו אל הקדש והניחם שם', לדעת תנא
קמא הפסוק מלמד שבגדי הלבן של הכהן גדול מעונין גנינה, ואסור
להשתמש בהם. רבי דוסא חולק ואומר שבגדים אלו ראויין הן לכהן
הדיוט. ומה תלמוד לומר 'והניחם שם', ללמד שלא ישתמש בהן כהן
גדול ליום הכיפורים אחר.
מסיימת הגמרא את שאלתה, האם נחלקו תנאים בדין תרומת
הדין: מאי לאו פהא קא מיפלגי רבי יהודה ורבי דוסא. דמר – שרבי
יהודה שדורש מהמילה 'ילבש' שהכהן המרים את הדין צריך
ללבוש את כל ארבעת הבגדים, כבר שתרומת הדין עבודה היא,
וכדעת רבי יוחנן. ומר – ורבי דוסא שאינו דורש דרשה זו, אלא
סובר שהמרים לובש רק מכנסים ואבנט, כבר דלאו עבודה היא,
וכדעת ריש לקיש.
דוחה הגמרא: לא, דבולי עלמא סוברים שתרומת הדין עבודה
היא, וצריכה ארבעה בגדים, והכא פהא קא מיפלגי מר – רבי
יהודה כבר צריכא קרא לרבוני – צריך פסוק לרבות גם מצנפת
ואבנט, וללמד שעבודה היא, ולולי כן היינו אומרים שאינה
עבודה, ודי בשני בגדים המפורשים בה. ומר – רבי דוסא כבר, לא
צריכא קרא לרבוני, שמכך שהצריכה התורה כתונת ומכנסים
מוכה שעבודה היא, וממילא צריכה גם מצנפת ואבנט, ואם כן
הפסוק מיותר לרבות הבגדים שלבש כהן גדול ביום הכיפורים.
הגמרא שבה לבאר את דיני תרומת הדין. מסתפקת הגמרא: בעי
רבי אבין, תרומת הדין כהנה – כמה הוא השיעור שצריך להרים
מהדין, מתרומת מעשר יליפין לה – האם למדים שיעור 'הרמה'
מ'תרומת מעשר' שנאמר בה (במדבר יח כו) 'והרמתם ממנו',
ושיעורה עשירית, וגם בתרומת הדין צריך להרים עשירית
מהדין, או שמא מתרומת אנשי הצבא במלחמת מדין יליפין לה,
שנאמר בה (שם לא כח) 'והרמת מכם וגו' אהד נפש מקחש המאות',
וגם בתרומת הדין יש לתרום כך.
תא שמע שיעור תרומת הדין, דתני רבי חייה, נאמר פהא –
תרומת הדין (ויקרא א ו) 'והרים את הדין', ונאמר להלן – לגבי
הקטרת המנחה (שם ח) 'והרים ממנו בקמיו', מה להלן – במנחה,
שיעור ההרמה של הכהן הוא כמלא קומצו של כהן, אף פהא –
בתרומת הדין השיעור הוא כמלא קומצו של הכהן התורם.
נאמר בתורה (במדבר יח ז) 'והיה הקרב יומת', והיינו שזר העובד
בבית המקדש חייב מיתה. הגמרא דנה באלו עבודות נאמר כן:
אמר רב, ארבע עבודות הן, שאם עשאו זר הרי הוא חייב עליהן

אגרות קודש

ב"ה, ו' כסלו, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

... לפלא שכנראה לימוד התניא מוזנח קצת עכ"פ הן בסדרי הישיבה והן בהלימוד בפ"ע.

אף שאינני יודע ברור הסדרים שהיו באטוואצק ווארשא, אבל בודאי גם שם תפס לימוד זה מקומו

המתאים. ובודאי ימלאו זה בקרוב...

יומא דף כד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קיא

מתרצת הגמרא: אמנם הצתת אליהא עבדה היא, כיון שיש בה
טורה, אך תלוקה של הנרות לא עבדה היא, שאין בה טורה,
שכיון שהדליק רוב היוצא מהפתילה השלהבת עולה מאיליה,
ולכן זר שהדליק את המנורה פטור.
הגמרא שבה לדון בעבודות הנעשות בחוץ. שואלת הגמרא: אלא
מעתה שנתבאר שלדברי הכל עבודה תמה שהיא גם עבודת מתנה
זר חייב עליה, וְ שִׁסְדָּר אֶת הַמַּעֲרָכָה – שנתן עצים על המזבה,
ליתייב, ומדוע לא הוזכרה עבודה זו לעיל בין העבודות שחן
במיתה. משיבה הגמרא: אינה עבודה תמה, דאִכָּא לא אחריה מצות
סידור שני זידי עצים, שהיו נותנים על עצי המערכה. שואלת
הגמרא: סידור שני זידי ליתייב. משיבה הגמרא: עדיין איכא סידור
אֲבָרִים של קרבן התמיד על המערכה להקטירים, ואף זה ממלאכת
הסידור.
מקשה הגמרא: והא אמר רב אסי, אמר רבי יוחנן, וְ שִׁסְדָּר שְׁנֵי
זִידֵי עֲצִים חֵיִב, והרי אין זו עבודה תמה, שיש אחריה סידור
אברים. משיבה הגמרא: בְּהָא פְּלִיגֵי רב ורבי יוחנן, דמר – רבי יוחנן
סָבַר סידור שני זידי עצים עבדה תמה היא, שעבודת סידור
העצים מסתיימת בכך, וסידור האברים עבודה אחרת היא. וְ מַר –
ורב סָבַר, לֹא עֲבֻדָּה תְּמָה היא, שגם סידור האברים בכלל סידור
המערכה.
הגמרא מביאה שכבר נחלקו תנאים במחלוקת רב ולוי האם זר
שתרם את הדשן חייב מיתה: תְּנִיא בְּוִתְיָה דְּרַב שאין זר חייב על
עבודת סילוק כגון תרומת הדשן, ותְּנִיא בְּוִתְיָה דְּלֵוִי שחייב. תְּנִיא
בְּוִתְיָה דְּרַב, אלו הן עבודות שֹׁר חֵיִב עליהם מיתה, וְרִבְתָּ דָם על
מזבח החיצון, וכן הואותו בִּין לְפָנִים – על פרוכת ההיכל, בִּין לְפָנֵי
וּלְפָנִים – בקודש הקדשים, שהיה הכהן מזה ביום הכפורים. וכן
תְּמָה בְּחִטָּאת הַעֹזֵף על קיר המזבח, וכן הַמַּמָּה וְהַמַּמָּר בְּעֻלַּת
הַעֹזֵף. וְהַמַּנְסָף שֶׁלֹּשָׁה לֻזִּין מִים בחג הסוכות, וְשֶׁלֹּשָׁה לֻזִּין יָוֵן
לנסכים. ומכך שלא הוזכרה בברייתא תרומת הדשן, מוכח כדעת
רב שאין זר חייב עליה, והיינו מפני שהיא עבודת סילוק.
תְּנִיא בְּוִתְיָה דְּלֵוִי, אלו הן עבודות שֹׁר חֵיִב עליהן מיתה, הַמֵּרִים
אֶת הַדֶּשֶׁן, וְהַמִּזָּה שֶׁבַע הָאוֹת של דָם שֶׁבָּפָנִים, וְשֶׁבַע הָאוֹת של
שֶׁמֶן שֶׁבָּמִצְרָע, וְהַמַּעֲלָה – והמקטיר על נְפִי הַמִּזְבֵּחַ, בִּין דְּרַב הַכָּשֶׁר
להקריבה, וְבִין דְּרַב הַפְּסוּל להקריבה.
במשנתנו שנינו שהיו עושים פייס לקבוע מי יעבוד כל עבודה.
שואלת הגמרא: לָמָּה מְפִיסִין. הגמרא הבינה שהשאלה היא מדוע
בכלל תיקנו פייס, ולכן תמדה: לָמָּה מְפִיסִין, והרי התשובה לכך
היא בְּרִאמְרֵן במשנתנו, שהיו באים לידי קטטה. מבארת הגמרא
את כוונת המקש: אֵלָּא, לָמָּה מְפִיסִין וְחוֹזְרִין ומְפִיסִין – מדוע
הוצרכו הכהנים להתאסף ארבע פעמים ביום, ולא עשו את כל
הפייסות בפעם אחת. משיבה הגמרא: אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן כִּדִּי הַלְּרִישָׁה
כָּל הַעֲזָרָה – כדי להשמיע קול המון עם רב בעזרה כמה פעמים
ביום, שנותנים בכך כבוד למלך, כמו שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים נה טו) אֲשֶׁר יִתְּרוּ
נִמְתִּיק סוּד בְּבֵית אֱלֹהִים נִחְלָף בְּרִישָׁה.
הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בענין עריכת הפייס: בְּמָה מְפִיסִין
– אלו בגדים לבשו הכהנים בעת הפייס. רב נִחְמֵן אֲמַר, בְּבִגְדֵי חוּל,
והזוכה היה פושט את בגדי החול ולבוש בגדי קודש. וְרַב שְׁשֵׁת
אֲמַר בְּבִגְדֵי קֹדֶשׁ. מבארת הגמרא את טעמם: רב נִחְמֵן אֲמַר בְּבִגְדֵי
חוּל, דְּאֵי אֲמַרְתָּ שִׁיהִיו לבושים בְּבִגְדֵי קֹדֶשׁ, אִכָּא בְּעָלִי וְזִעְזֵעַ –
אנשים חזקים ואלימים, בְּחִמְסִי וְעִבְדֵי – שאף שלא זכו בפייס –
יזמנו את הזוכה לעבוד במקומו, ולכן היו לבושים בגדי חול, שאז
אין חשש שילכו ללבוש בגדי קודש ולעבוד בחסנות. וְרַב שְׁשֵׁת
אֲמַר בְּבִגְדֵי קֹדֶשׁ, דְּאֵי אֲמַרְתָּ בְּבִגְדֵי חוּל, יש לחשוש דְּאֵבֵי חֲבִיבוּתָהּ
מִקְרִי וְעִבְדֵי – מתוך החביבות לעבוד, יעבוד הזוכה בשגגה
כשהוא עדיין לבוש בבגדי חול.
רב נחמן מביא ראייה לדבריו: אֲמַר רַב נִחְמֵן, מָנָא אֲמִינָא לָהּ שהיו
מפייסים בבגדי חול, דְּתָנִין (תמיד פ"ה מ"א), לאחר עריכת הפייס מְסַרְנָה
– מסרו את הכהנים לְחֻזְרֵין – שמשים, וְהָיוּ השמשים מְשַׁשְׁמִין אוֹתָן
אֶת בְּגֵידָתָן ולא היו מְנִיחִין עֲלֵיהֶן אֵלָּא מְכַסִּים בְּלָבָד,

(במדבר יח ז) לְכָל דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ וְלִמְבִּית לְפָרֶכֶת וְעֲבֻדָּתָם עֲבֹדַת מִתְנָה'
וגו', כלומר, כיון שבין התיבות 'לכל דבר המזבח' לבין 'עבודת
מתנה' הפסיקה התורה בתיבות 'ולמבית לפרוכת ועבודתם' יש
לומר שדווקא בעבודות שהם אֵל מְבִית לְפָרֹכֶת' – בקדש
הקדשים, הוא דִּמְמַעֲטִים עֲבֹדָה מִתְנָה, כגון הזאות בין הבדים של
יום הכפורים, ונתינת קטורת על האש. וְלֹא עֲבֹדָה סִילוּק, כגון
הוצאת הכף והמחתה מקדש הקדשים ביום הכפורים, שהיא
עבודת סילוק, הֵא – אבל לגבי עבודות שנעשות בְּחוּץ לא נאמר
מיעוט זה, וחייב הוֹר אֲפִילוּ בְּעֲבֹדָה סִילוּק.
שואלת הגמרא: אֵי חֵיִב ש'עבודת מתנה' נדרש רק על עבודה
שמבית לפרוכת, תיבת 'וְעֲבֻדָּתָם' שנאמרה לאחר התיבות 'מבית
לפרוכת' נִמְי נדרש כן, שדווקא אֵל מְבִית לְפָרֹכֶת' הוא דָּרַק
עֲבֹדָה תְּמָה כגון נתינת קטורת על האש, נאסרה בזר וְלֹא עֲבֹדָה
שִׁישׁ אַחֲרֶיהָ עֲבֹדָה, כגון הולכת הכף והמחתה של הקטורת שיש
אחריה חפיניתה והקטרתה, הֵא בְּחוּץ, אֲפִילוּ עֲבֹדָה שִׁישׁ אַחֲרֶיהָ
עֲבֹדָה יהיה זר חייב עליה.
משיבה הגמרא: כיון שכתבה התורה 'וְעֲבֻדָּתָם' עם וי"ו החיבור,
הָדַר עֲרִיבָה קָרָא – חזר הכתוב ועירב את 'ועבודתם' עם האמור
בתחילת הפסוק 'לכל דבר המזבח', שגם על עבודות שבחוץ נאמר
מיעוט זה, אמנם 'עבודת מתנה' לא נכתב עם וי' ולכן לא נדרש
אלא על 'מבית לפרוכת'.
לאחר שנמצאנו למדים שלדעת לוי זר אינו חייב על עבודת סילוק
הנעשית בפנים וקודש הקדשים, אמנם על עבודת סילוק שבחוץ
מתחייב, דנה הגמרא מה דינה של עבודת סילוק הנעשית ב'קודש':
בְּעִי רָבָא, עֲבֹדָה סִילוּק הנעשית בְּחִיָּל, כגון דישון מזבח הפנימי
והמנורה, מָהוּ – האם זר חייב עליהם מיתה, וצדדי הספק, האם
לְפָנִים – לקודש הקדשים מְדַמִּין ליה, שאין חייבים שם על עבודות
סילוק, או לְעֵבֹדוֹת שבחוץ מְדַמִּין ליה, וחייב.
הָדַר פְּשָׁטָא – חזר רבא ופשט את שאלתו, שיש לדרוש מכך שלא
כתבה התורה 'מְבִית לְפָרֹכֶת' אלא כתבה 'וְלִמְבִּית לְפָרֹכֶת', שבאה
להוסיף ולרבות שההיכל הרי הוא כבפנים, ופטור בו על עבודת
סילוק.
מדברי רבא מתבאר שזר שעבד בקודש עבודה מתנה שאין
אחריה עבודה חייב מיתה. שואלת הגמרא: אֵלָּא מַעֲתָה, וְ שִׁסְדָּר
אֶת הַשֻּׁלְחָן – שהניח את לחם הפנים על השולחן שבהיכל, ליתייב,
ומדוע לא נמנתה עבודה זו יחד עם ארבע העבודות שמנה רב
לעיל. משיבה הגמרא: סידור השולחן אינה 'עבודה תמה', כיון
שלאחריה איכא סידור בְּזִיכֵין – ישנה עבודה נתינת שני בזיכי
לבונה על השולחן.
שואלת הגמרא: סִידֵר בְּזִיכֵין על השולחן, ליתייב, שהרי זו עבודת
מתנה ועבודה תמה, ומדוע לא הוזכרה לעיל בארבע העבודות
שחן במיתה. משיבה הגמרא: אף היא אינה עבודה תמה, דאִכָּא
עבודת סילוק לחם הפנים מהשולחן, וְהַמַּעֲרָכָה של הבזיכין על
המזבח, בשבת הבאה.
ממשיכה הגמרא ושואלת: וְ שִׁסְדָּר אֶת הַמִּנְחָה – שקבע את נרות
הזבח במקומם לאחר קינוח אפרם, ליתייב, ומדוע לא נמנתה
עבודה זו לעיל. משיבה הגמרא: סידור המנורה אינה עבודה תמה,
דאִכָּא עבודת נתינת פְּתִילָה בתוך הנר. שוב שואלת הגמרא: זר
שָׁתַן פְּתִילָה, ליתייב. משיבה הגמרא: אף זו אינה עבודה תמה,
דאִכָּא עבודת נתינת השֶׁמֶן. שוב שואלת הגמרא: זר שָׁתַן שֶׁמֶן בנר
ליתייב. משיבה הגמרא: אף זו אינה עבודה תמה דאִכָּא מצות
תְּלַקָּה. שוב שואלת הגמרא: זר שהדליק נרות המנורה ליתייב.
משיבה הגמרא: תְּלַקָּה לֹא עֲבֻדָּה היא, ואין חייבים עליה.
תמדה הגמרא: וְלֹא – וכי הדלקת המנורה אינה חשובה עבודה,
וְהַתְנִיא, נאמר בפסוק (ויקרא יא ז) וְנִתְּנוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן תְּבַהֵן אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ
וְעִרְבוּ עֲצִים עַל הָאֵשׁ לְיֹמֵד עַל הַצֵּת אֱלִיתָא – הצתת אש על ידי
קסמים דקים, כשזואים שהאש שעל המערכה נוטה לכבות, שְׁלֹא
הֵא אֵלָּא בְּכַהֵן בָּשָׂר, וְכָלִי שֶׁרֶת – שיהיה הכהן לבוש בבגדי
כהונה. ומבואר שאף הצתת האש שעל המזבח והדומה להדלקת
הנרות במנורה נחשבת 'עבודה' וכל דיני עבודה שייכים בה.